

Vereniging Oud Valkenburg



OUD VALKENBURG

NIEUWSBRIEF augustus 2019

Pontje centraal tijdens de open monumentendag op 14 september.



Zaterdag na de mart is het Open Monumentendag. Het thema is "Plekken van Plezier". Het Veerpad wordt deze dag omgedoopt in een "Plek van Plezier". (net als vroeger) Daarin staat het Valkenburgse pontje centraal. Er is van alles te doen. Er wordt vis gerookt en (pont)koek gebakken. Er zijn kantklossters, nettenbreisters en nettenboetsters. Smeden zijn druk in de weer. Er wordt gezongen en muziek gemaakt. Oude schepen zorgen voor een passende sfeer. De Vereniging Oud Valkenburg presenteert het heden en verleden van de voetveer tussen Valkenburg en "de overzijde".

Om 10.00 uur wordt deze dag officieel geopend op het Veerpad. U bent van harte welkom.

Op de tweede woensdag in september tijdens paardenmarkt bent u van harte welkom in het TORENMUSEUM. Van **10.00 uur tot 14.00 uur** kunt u genieten van de geschiedenis van het dorp en het uitzicht vanaf de trans.

Naast de tijdlijn en Romeinen is te zien hoe het Duyfrak was voordat het werd volgebouwd.

We zien U graag langskomen.

Opgavingen: Verwachting voor vliegveld hooggespannen: Zit er een mega-Castellum in de bodem?

In 2019 is er een nieuwe fase in de opgravingen van Romeins Valkenburg begonnen. Het in kaart brengen van de bodem van het voormalig vliegveld ging van start. Over eventuele vondsten komt nog geen informatie naar buiten. Jasper de Bruin, conservator Nederland in de Romeinse tijd bij het Rijksmuseum van Oudheden, durft vooruit te blikken. Volgens hem zou er wel eens een Castellum van ongekeerde afmetingen in de bodem kunnen zitten.



'Ligt hier een mega-castellum in de grond verborgen!??' (Niet in het centrum, maar.....)

In de verkennende fase van de opgravingswerkzaamheden op het voormalig vliegveld is een gracht gevonden. Daarnaast stuiten de archeologen op de restanten van een gebouw. De paalgoten en liggende balken wijzen erop dat dit een toren of een poort geweest moet zijn. Het hout is inmiddels gedateerd op 39 na Christus, plus of min 6 jaar: tussen 33 en 45 dus. Er is verbazing over de vroege periode van deze datering: tijdens de regering van Caligula (37-41) of Claudius (41-54). Volgens sommigen is de gracht met toren of poort een afscheiding van de limeszone ten opzichte van het achterland. De Bruin heeft hier een ander idee over: "Mij lijkt het logischer dat het hier zou gaan om een castellum. En niet zomaar één: een exemplaar dat mogelijk vier keer zo groot is als het castellum in het dorp." De ouderdom wijst op een bouw gelijktijdig met de aanleg van het castellum in het dorp. Wat is de logica daarvan? Waarom twee castella tegelijk bouwen? De Bruin kan daar drie

logische verklaringen voor bedenken. "Verklaring één: het was een 'constructiefort', een tijdelijk bouwsel om de bouwers, troepen en bouwmaterialen tijdens de bouw van het eigenlijke castellum te beschermen."

Naar Britannia

Dat is de minst opwindende verklaring. De tweede en derde verklaringen spreken meer tot de verbeelding. "Zo'n groot castellum kan ook samenhangen met de campagne en plannen van Caligula voor de verovering van Britannia. Caligula is door de senaatsgezinde Romeinse geschiedschrijving neergezet als 'gekke keizer'. Zo 'framen' de schrijvers de opdracht om schelpen te verzamelen als buit van de overwinning op de zee als een teken van gekte. Het kan heel goed om een ritueel zijn gegaan waar niets raars aan is. Inmiddels begint op te vallen dat keizers die door senaatsgezinde schrijvers zijn neergesabeld, een heel goede 'track record' op het gebied van

militaire zaken hebben – een beleid dat tegen de belangen van de senaat inging. Caligula beleeft om die reden de laatste tijd een herwaardering.” Het is bekend dat de legioenen de overtocht naar Britannia vanuit Boulogne hebben gemaakt. Dat bestrijdt De Bruin niet. “De resten van een triomfboog in Richborough tegenover Boulogne markeren de landingsplek. Dit wil nog niet zeggen dat delen van het expeditieleger niet vanuit een andere plek zijn vertrokken. Zouden de legertros en de hulptroepen ook vanuit Boulogne zijn overgestoken? De legioenen marcheerden over de Romeinse wegen. Maar ga je ook de hulptroepen met hun paarden, zware militaire apparatuur en bevoorrading via de weg sturen, als je ook een bevaarbare rivier ter beschikking hebt? Het is logischer om aan benutting van de Rijn te denken. Eén van de meest waarschijnlijke plekken waar je uitkomt om de oversteek te maken is Valkenburg. Mogelijk ging het niet om een directe oversteek, want de Romeinen waren niet zo gek op open zee. De schepen kunnen eerst via de kust naar het kanaal zijn gevaren om vandaar de oversteek te maken.”

Corbulo aan zet.

De derde verklaring voor de aanwezigheid van een groot Castellum valt samen met het keizerschap van Claudius. Corbulo was in die tijd de beste generaal van het rijk.

Daar waar militaire problemen waren op te lossen, werd hij ingezet. De Bruin: “De reden hiervoor kan zijn geweest dat de Romeinen vreesden dat de Germanen van boven de Rijn de positie van de rivier als handelsader bedreigden met hun piratenacties.” Vanuit één van de talloze zijrivieren konden ze met boomstamkano's uit de dichtbeboste gebieden ten noorden van de Rijn handelsschepen aanvallen. Vervolgens konden ze zich met de buit weer uit de voeten maken. In hun bijna ondoordringbare gebied waren ze onvindbaar.”

De Romeinen werden die situatie, waarin zowel hun handel als hun militaire aanvoerlijnen onder constante druk stonden, waarschijnlijk grondig zat. Om aan die bedreiging een eind te maken, is



Jasper de Bruin, conservator Nederland in de Romeinse tijd bij het Rijksmuseum van Oudheden,

Corbulo in 47 na Chr. het gebied ten noorden van de Rijn grondig gaan pacificeren. Dat is een eufemisme voor de manier waarop de Romeinen normaal gesproken met dergelijke problematiek omgingen: genocide. Bij Velsen is een kamp van Corbulo opgegraven dat als uitvalsbasis voor die politionele acties is gebruikt. Valkenburg zou voor hem een logische plek zijn geweest om vanuit te vertrekken. Stel dat in dit mogelijke nieuwe kamp op het vliegveld de woning van Corbulo wordt blootgelegd, dat zou een vondst zijn van internationale betekenis!” In ieder geval is duidelijk: op deze plek was iets bijzonders aan de hand, stelt de Bruin. Zo’n bijzonder samenstel van gebouwen en constructies, vind je elders in Nederland niet. Valkenburg moet een heel bijzondere plek zijn geweest voor de Romeinen.”

Havenfront

Des te jammerden vindt De Bruin het in dit verband, dat de opgravingen in het Marktveld in de jaren tachtig nooit goed zijn uitgewerkt. Hij legt uit: "In die opgravingen moeten al sleutels tot dit vraagstuk zitten, die er nooit zijn uitgekomen. Vanuit de Rijn liep in de Romeinse tijd een zij geul, die in ieder geval doorliep tot op het vliegveldterrein. Dat is typisch de beschutte plek dicht bij zee waar je de haven zou verwachten voor de overstap van rivierschepen

=====

EEN APARTE SINT NICOLAAS VOOR VALKENBURG. (Deel 1)

Ik schrijf 5 december 1944, de dag van st. Nicolaas. Er valt op deze dag weinig te vieren, want het ontbreekt ons Nederlanders aan veel dingen die het leven en zeker Sinterklaas avond engszins kunnen opvrolijken. Dit geldt zeker voor de bewoners van het gedeelte van ons land waar ook Valkenburg onder valt.

Aan de andere kant van de Noordzee is in de zeer vroege morgen Denver Jeff Wood opgestaan. Een Amerikaanse piloot met de rang van Second Lieutenant. Hij vliegt op de P-51 Mustang (een voor mij juweel van een vliegtuig) van 361st Fighter Group, 374st Fighter Squadron. Dit squadron is gestationeerd op basis Little Walden van de USAAF bij Hadstock - Engeland. Hij is geboren in Texas, wilde eigenlijk leeraar worden, maar koos door de omstandigheden toen toch voor piloot bij de US Airforce.



Denver Jeff Wood met zijn vrouw.

met platte bodem naar zeeschepen. Er zijn in die geul veel peddels en roeispanten gevonden, ook voor grote schepen zoals triremen."

Het lijkt tijd om de vondsten uit deze opgravingen nog eens goed tegen het licht te houden en deze te gaan interpreteren, zeker in combinatie met wat het vliegveld nog gaat prijsgeven. "Wie weet blijkt de grond onder het vliegveld naast een fort ook nog een havenfront te bevatten. In ben heel benieuwd wat we de komende jaren gaan zien", besluit de Bruin.

=====

Hij moet met zijn Mustang op pad naar Duitsland om de daar nog steeds actieve vijand een kopje kleiner te maken. Hij doet dat natuurlijk niet alleen. Hij verkeert in het gezelschap van 550 bommenwerpers, B-17 en B-24 (Flying Fortress en Liberator). Ook gaan er ruim 800 jagers mee om hun grotere vrienden te beschermen tegen het kwaad. Zij bestaan uit P-51 en P-47 (Thunderbolt). Zij worden door de bemanningen van de bommenwerpers "Little Friends" genoemd. Zij hebben de gezamenlijke opdracht om verschillende doelen bij grote steden aan te vallen.

Denver moet vandaag genoeg nemen met een ander toestel, omdat zijn eigen kist aan de grond staat vanwege een storing. Hij krijgt een P-51 van een collega aangewezen. Na de start en het opformeren van alle toestellen vliegen zij in oostelijke richting over de Noordzee naar de hun aangewezen doelen.

Al vrij snel na de start bemerkt hij dat zijn motor (1830 PK Packard V-1650-7, een in licentie gebouwde Rolls Royce Merlin 61) niet het juiste ritme heeft en een diesel motor jaloers zou zijn op de hoeveelheid rook die zijn uitlaten verlaat. De motor gaat steeds ongelijker lopen en veroorzaakt trillen en bonken door het gehele vliegtuig. Zo hevig dat Denver af en toe met zijn hoofd onzacht het cockpit dak raakt. Het vliegtuig wordt steeds moeilijker bestuurbaar en hij vraagt aan zijn Flight Commander of en wanneer hij zijn kist mag verlaten. Hij krijgt het advies om indien mogelijk, boven land te springen. Om alleen aan een parachute in de ijsskoude Noordzee te belanden zou weinig overlevingskansen bieden. Aldus geschiedt.



P51 – Mustang; type B.

Omstreeks 09.30 kruist hij de kust en verlaat zijn Mustang met parachute. Die doet het gelukkig en hij daalt door de westelijke wind in de richting van Oegstgeest. Daar komt hij niet echt gecontroleerd neer en gaat bijna binnen zonder kloppen tegen/ door een raam van het toenmalige "Wijnstok Huis" op de tweede verdieping. Een 17 jarige jonge man rent naar boven en trekt hem naar binnen. Denver is door de klap van de landing behoorlijk van het pad en kreunt af en toe. Hij blijft nog even binnen, maar wordt al snel gevangen genomen door onze Duitse bezetters. Het is daar bij bewonderingswaardig dat de Nederlandse aanschouwers bij zijn arrestatie het Wilhelmus zingen. Hij wordt afgevoerd voor ondervraging en verdaagt daarna via Schiphol in het krijgsgevangenkamp Stalag-Luft nr.1. Dit oord zal hij pas na het einde van de oorlog verlaten. Het is eind 1944, het had ook anders kunnen zijn, dan had hij even langer ontmoeten. Misschien een geluk bij een ongeluk.

Ik ga even een paar minuten terug in de tijd van toen. Terwijl Denver nog aan zijn parachute hangt, duikt zijn voormalige vervoer middel rechtstandig naar beneden en boort zich met grote snelheid, neus eerst, met een reuze klap in de drassige grond aan de rand van een sloot in het Duyfrak. De vleugels breken af en blijven redelijk aan de oppervlakte. De rest verdwijnt diep in de grond. Op het stuk land naast de sloot ontstaat een flinke brand gevoed door de hoog octaan benzine brandstof. De vlieger is vertrokken met twee afwerpbare benzine tanks onder de vleugels. Ik vermoed echter dat hij deze al had gedumpte.

(In een Amerikaans rapport dat ik heb verkregen staat dat op enkele tientallen meters iemand op het land aan het werk was. Dit rapport zei: "It scared the living daylight out of a workman who was doing his job at only twenty meters from the crash site")

Na de brand wordt het gebied onderzocht door de Duitsers. Zij bergen de vleugels vanwege de grote vraag naar aluminium van hun vliegtuig industrie. De rest laten ze zitten. Hier kom ik op terug in deel 2.

P.S.Tot veel later, dacht iedereen trouwens dat het een Spitfire was die was verongelukt. Dit omdat de piloot Engels sprak.

Jan Vroege
Marine luchtvaart dienst.

=====

Unieke Romeinse inscriptie gevonden



"COH II CR" ofwel Cohors II Civium Romanorum

Op één van de 460 palen van de vorig jaar opgegraven Romeinse weg is een Romeinse inscriptie aangetroffen.

De inscriptie "COH II CR" betekent letterlijk Cohors II Civium Romanorum, van het tweede cohort van de Romeinse burgers. De inscriptie stamt hoogstwaarschijnlijk uit het jaar 125 na Christus. Een dergelijke inscriptie is in Nederland nog nooit aangetroffen. De inscriptie laat zien door wie de Romeinse weg bijna 2000 jaar geleden werd gebouwd. Het legerkorps legde de Limes zo recht mogelijk dwars door het moeras rondom de monding van de Oude Rijn.

Paardenmarkt 1618- Hoog bezoek van de prinsen van Oranje - 401 jaar terug



schilderij van Adriaen v.d. Venne; de prinsen Maurits en Frederik Hendrik op de paardenmarkt te Valkenburg; zo luidt de titel van het schilderij. Maar eigenlijk zijn beide prinsen maar een detail. Op het schilderij is veel meer gaande. Van de Venne is een echte verhalenverteller.

Jaarlijks werd tussen 9 en 17 september de paardenmarkt en kermis georganiseerd. De woorden Valkenburg en Paardenmarkt waren bijna uitwisselbaar. Het was een grootscheeps evenement. Niet alleen voor de markt kwamen mensen van heinde en ver. Een extra trekpleister was de kermis, die traditiegetrouw tijdens de marktdagen werd gehouden.

Van de Venne laat met de aankomst van prins Maurits en zijn jongere broer Frederik Hendrik – in een koets, getrokken door zes schimmels – de tegenstelling zien tussen het elegante gedrag van de Haagse hovelingen en de lompe manieren van het gewone volk. Hij toont de kermisfeer, een liedjeszanger, een rattenkruidverkoper en een groentevrouw van wie de beurs wordt leeggestolen.

Dat Maurits' ambitie groot was blijkt wel uit dit schilderij, dat Van de Venne in 1618 schilderde. Het jaar waarin Maurits officieel de Prins van Oranje werd. De erfelijke titel, verworven door de dood van zijn broer Filips Willem. Maurits' status als vertegenwoordiger van het rijke landje dat de wereldhandel beheerste, was door deze titel in Europa aanzienlijk gestegen. Hij was niet meer die 'graaf', maar een echte prins en ook het eigen land moest dat weten. Met veel vertoon arriveren de prins en zijn broer Frederik Hendrik op de paardenmarkt in Valkenburg

(bij Den Haag). Een jaarlijks evenement dat veel volk trok. Vol ontzag bekijkt het toegestroomde volk de aankomst van de prins in een koets getrokken door zes schimmels. Een voorrecht dat alleen aan vorsten was voorbehouden. Iedereen is er en kijkt: boeren, stedelingen en kermisklanten. Een enkeling neemt keurig de hoed af.



Johan de Hertoghe; heer van Valkenburg en Josyna de Bye?

Voor wie van der Venne het schilderij maakte is niet met zekerheid bekend. Misschien wel het luxueus geschilderde echtpaar Johan de Hertoghe; heer van Valkenburg (sinds 1615) en van Orsmael en Josyna de Bye. Hij was één van Maurits trouwste dienaren. Dat deze zijn paardenmarkt bezocht was een hele eer. Dat moest vast gelegd worden.

Adriaen van de Venne was de zoon van Vlaamse immigranten die vanwege de godsdiensttwisten de Zuidelijke Nederlanden waren ontvlucht. Hij was in de leer bij Jeronimus van Diest, een schilder van grisailles – schilderijen in grijstinten. Ook Van de Venne zou er zich in specialiseren. De familie moet na 1600 naar Middelburg zijn verhuisd, de stad waar Adriaen in 1614 trouwde en waar zijn broer Jan een winkel annex drukkerij had. Er werden prenten en boeken gedrukt, én verkocht. Maar ook schilderijen, muziekinstrumenten en andere zaken (verreijkers bv). De winkel was het culturele centrum van Middelburg, waarin dichters en kunstenaars elkaar ontmoetten. Een van hen is de bekende dichter/staatsman Jacob Cats. Voor zijn publicaties maakte Adriaen de illustraties. Adriaen dichtte zelf ook. Samen met zijn broer gaf hij de Zeeuwse Nachtegael uit, een

dichtbundel waaraan diverse dichters meewerkten. Adriaen dichtte, schilderde, illustreerde en ontpopte zich als propagandist van de stadhouders. In 1625 verhuisde hij naar Den Haag, waar niet alleen het hof zetelde, maar inmiddels ook Jacob Cats woonde. Hij overleed in 1662 op 73 jarige leeftijd.



Adriaen Pietersz. 1589 – 1662

Het schilderij hangt in het Rijksmuseum te Amsterdam op dezelfde verdieping als de Nachtwacht van Rembrandt. In het torenmuseum is een afdruk van het schilderij te zien.

Op weg naar plaatsing op UNESCO Werelderfgoedlijst; De ROMEINSE LIMES.



Nominatie

In 2011 is, in samenwerking met een aantal gemeenten, provincies en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, de Nederlandse Limes op de voorlopige lijst van het UNESCO Werelderfgoed geplaatst. De afgelopen jaren is voor de daadwerkelijke benoeming onderzoek gedaan naar de precieze grenzen van deze terreinen. In de gemeente Katwijk zijn dit :



het Romeinse fort (Castellum) in de kern van Valkenburg en **het Romeinse dorp (Viculus) op de Voerdt** bij Valkenburg. Dit onderzoek is begin 2019 afgerond, waarna een nominatiedossier met de bijbehorende terreinen is opgesteld. Nu het college van B&W heeft ingestemd met de begrenzing van deze terreinen wordt het nominatiedossier in september 2019 overhandigd aan de minister. In 2020 zal de minister het definitieve dossier aan UNESCO aanbieden. UNESCO zal naar verwachting in 2021 uitspraak doen over de benoeming.

Copyright © 2019 Vereniging Oud Valkenburg, All rights reserved.

